

ΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΠΝΕΥΜΑ

Ἡ γ ο υ ν

«Ἡ ἀρχή μου εἶναι νὰ μὴν ἔχω καμμίαν ἀρχήν».

«Παληάνθρωπος»

Ὁ κ. Ὁρέστης Διγενῆς δὲν πιστεύει στὸ δόγμα. Αὐτὸς θέλει τὸ πνεῦμα λεύτερο. Ἡ ζωὴ, σοῦ λέει, εἶναι πολὺ πλατειά καὶ δὲν μπορεῖ νὰ χωρέσει μέσα σὲ ὀρισμένους φόρμουλες a priori. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι λεύτερο πουλί. Μιὰ ἐδῶ καὶ μιὰ ἐκεῖ (Ἐδῶ ὁ κ. Μελάς τρῖβει τὰ χέρια του). Μᾶς ἐπιτρέπει ὡς τόσο νὰ ἔ ρ ε υ ν ο ῦ μ ε. Νὰ ἐρευνοῦμε ἀδιάκοπα καὶ ὅπου τὸ βγίλει ἡ ἄκρη. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὴ βασικὴ του αὐτὴ γνώμη ὁ κ. Διγενῆς πολεμᾷ κάθε δόγμα φανερωμένο στὸν τόπο μας. Ἄς ξεπιάσουμε τώρα ποιά εἶναι αὐτὰ τὰ δόγματα.

1) Γλωσσικὸ δόγμα. Τὶ μᾶς διδάσκει αὐτὸ τὸ δόγμα; Πὼς δυὸ γραμματικὲς δὲν μποροῦνε νὰ συνυπάρξουν. Αὐτὸ μᾶς τὸ βεβαιώνει ἡ ἐπιστήμη, μᾶς τὸ βεβαιώνει ἡ μελέτη ὄλων τῶν γλωσσῶν ἀρχαίων καὶ νέων. Γιατὶ ἡ δική μας γλῶσσα διὰ ἀποτελέσει ἐξαίρεση; Τὶ ἀντιτάσσει σ' αὐτὸ τὸ δόγμα ὁ κ. Διγενῆς; Τίποτα. Τὸ ἀπορρίπτει μαζί καὶ μὲ τὸ δόγμα τῆς καθαρεύουσας μόνον καὶ μόνον γιατί παρουσιάζεται κι αὐτὸ σὰ δόγμα. Μὰ νὰ ἀπορρίπτει κανεὶς κάθε δόγμα κατ' ἀρχὴν καὶ αὐτὸ εἶναι ἕνας δογματισμὸς τοῦ χειρότερου εἶδους, γιατί τότε διὰ ἔπρεπε νὰ ἀρνηθοῦμε καὶ τὴν ἀλήθεια ὄλων τῶν ἐπιστημονικῶν δογμάτων. Καὶ ἂν ὁ κ. Δ. δὲν ἠθέλε νὰ πιστέψῃ τὴ γλωσσικὴ ἐπιστήμη, δὲν παραδειγματίζεται τοῦλάχιστο ἀπὸ τὰ γλωσσικὰ χάλια ὅπου καταντήσαμε ἀκριβῶς γιατί δὲν θέλουμε νὰ πιστέψουμε στὸ γλωσσικὸ δόγμα τῆς μιᾶς καὶ ἐνιαίας γραμματικῆς; Δὲν βλέπει τὰ χάλια τῶν νέων μας λογοτεχνῶν; Εἶναι γλῶσσα αὐτὴ ποὺ γράφουνε ἢ τῆς τρελῆς τὰ μαλλιά; Καὶ ἐπιτρέπεται ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος νὰ γράφῃ πότε ἔτσι καὶ πότε ἄλιως στὸ ἴδιο ἀκόμα κομμάτι; Δὲν βλέπει τὴ γλῶσσα τῶν ἐφημερίδων μας ὅπου ἡ μιὰ στήλη τραβίει γροθιὲς τῆς ἀλληνῆς; Εἶναι θέαμα αὐτὸ πολιτισμένον λαοῦ; Καὶ μπορεῖ νὰ ἐξακολουθήσῃ αὐτὴ ἡ κατὰστασις; Καὶ ὅμως ὁ κ. Δ. ἔρχεται καὶ εὐλογεῖ αὐτὴ τὴν ἀναρχία. Μπράβο σας- παιδιά, καλὰ κάνετε, ὄχι δόγματα προ πάντων. Ἄς καμαρώσῃ λοιπὸν τὴν ἐφαρμογὴ τῆς θεωρίας του καὶ ἄς χειροκοπήσῃ τὸ ἐπίσημο κράτος ποὺ ἔμπασε τὴ δημοτικὴ γλῶσσα στὰ σχολεῖα ἀλλὰ δὲν τολμᾷ νὰ ἐμφανίσῃ τὴ γραμματικὴ τῆς, γιατί δὲν ξαίρει κι αὐτὸ ποιά εἶναι αὐτὴ ἡ γραμματικὴ μέσα στὸ χάος καὶ στὴ σύγχυση ποὺ δημιουργεῖ φυσικὰ ἡ ἀδυναμία μας νὰ συμμορφωθοῦμε πρὸς τὸν κανόνα. Ὑπάρχει μιὰ ἐνστασις γνωστὴ: Ἡ γλῶσσα μας δὲν δημιουργήθηκε ἀκόμα. Ψέμμα. Ὁ σκελετὸς τῆς γλώσσας εἶναι ἐτοιμος, τὸν ἔχει πλιάσσει ὁ λαὸς καὶ ὅποιος ἀρνεῖται αὐτὴ τὴν

ἀλήθεια, δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λέγεται δημοτικιστὴς καὶ καλὰ διὰ κἀνὴ νὰ τὴν πρηνίσῃ γλῆγορα γιὰ τὴν καθαρεύουσα. Μὰ; λείπουνε βέβαια μερικὲς ἔκφρασεις προπάντων γιὰ τὸν ἐπιστημονικὸ λόγο. Αὐτὲς μποροῦμε νὰ τις πάροουμε ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα—ὅσο νὰ δημιουργήσῃ δικῆς του πρωτότυπες ὁ λαός—μὰ μὲ ἕναν ὄρο. Νὰ τις συμμορφώνουμε μὲ τὴ γραμματικὴ τοῦ λαοῦ. (Νὰ λοιπὸν ποὺ δὲν εἴμαστε τόσο δογματικοὶ ὅσο μᾶς φαντάζεται ὁ κ. Δ.). Αὐτὸ εἶναι τὸ γλωσσικὸ δόγμα. Ἄν αὐτὸ τὸ δόγμα ἔρχεται νὰ βάλῃ μιὰ τάξη στὸ χάος, νὰ ὑποδείξῃ τὸ σωστὸ δρόμο πρὸς τὴ δημιουργία μιᾶς γλώσσας πολιτισμένης, εἶναι αὐτὸ λόγος γιὰ νὰ ἀρνηθοῦμε τὸ δόγμα γιατί πρέπει κατ' ἀρχὴν νὰ εἴμαστε ἀντίθετοι πρὸς κάθε δόγμα;

2) Τὸ δόγμα τῆς Τέχνης. Αὐτὸ τὸ δόγμα στὸν τόπο μας παρουσιάζεται μὲ δυὸ μορφές. Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἔχουμε τὸ δόγμα ποὺ ἀρνεῖται ὅλα πέρα πέρα ὅσο ἀπὸ τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι, τὸ Σολομὸ καὶ τὸν Παπαδιαμάντη. Τὸ δόγμα αὐτὸ τὸ ἀρνούμαστε κ' ἡμεῖς καὶ τὸ χτυπάμε γιατί εἶναι ἕνα δόγμα μορῶ καὶ κακόπιστο, γέννημα ψυχῶν στείων, ποὺ θέλει νὰ περιορίσῃ τὴν πνευματικὴ ζωὴ ἐνὸς τόπου μέσα σὲ σύνορα ἀσφραγικὰ. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἔχουμε μιὰ τέχνη ποὺ προσπαθεῖ, παλεύει νὰ ἰδῇ μακρῆτερα, νὰ προσεγγίσῃ πρὸς τὴν Εὐρώπη, νὰ νιώσῃ τὸν ἄνθρωπο ὄχι μόνον σὰ Ρωμῶ καὶ σὰν Ἕλληνα μὰ γενικὰ σὰν ἄνθρωπο σύγχρονο, ποὺ προσπαθεῖ νὰ ἰδῇ καὶ λίγο παραπέρα ἀπὸ τὴ μίτη του. Εἶναι ἕνα δόγμα βέβαια καὶ αὐτό. Τὶ σὰς πειράζει κ. Δ. αὐτὸ τὸ δόγμα; Καὶ γιατί τὸ χτυπάτε καὶ αὐτὸ μὲ τὸ ἴδιο πείσιμα ποὺ χτυπάτε—πολὺ δικαιολογημένα—τὸ δόγμα π.χ. τῆς ἀσφραγικῆς Σολωμολατρίας; Τὶ ἔπρεπε νὰ κάνουμε γιὰ νὰ σὰς εὐχαριστήσουμε; Θὰ μᾶς κατηγορήσετε πὼς ἀντιγράφοιμε τοὺς ξένους; Δὲν τὸ πιστεῖω νὰ κάνουμε τέτοιο πρᾶμα; Ἐγὼ τοῦλάχιστο στὰ ἔργα μου προσπαθῆσα πάντοτε νὰ δείξω τὴν Ἑλληνικὴ ζωὴ Μπορεῖ νὰ μὴν τὸ κατορθώσω ἀλλὰ τὸ πὼς δὲν ὑπάρχει σήμερα δημιουργημένη καὶ ἄλλη ζωὴ ὅσο ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς Σκιάθου, μιὰ ζωὴ πρὸ πλατειᾶ καὶ πρὸ πολυσύνθετη, αὐτὸ μόνον ἡ κακοπιστία καὶ ἡ στενοκεφαλιά τοῦ Φ.Π. καὶ τῆς παρέας του μπορεῖ νὰ τὸ ὑποστηρίξῃ. (Ὅλη αὐτὴ ἡ ἔργατικὴ κίνηση, ὅλος αὐτὸς ὁ ἀναβρασμὸς καὶ ἡ ζύμωση ποὺ βλέπουμε στὴν τάξη τῶν φτωχῶν καὶ τῶν καταπιεζόμενων μαζῶν, δὲν μπορεῖ νὰ ἐμπνεύσῃ ἕναν κοινωνικὸ συγγραφέα; Καὶ πρέπει τὰ ἔργα μας νὰ ρηχτοῦνε στὰ σκουπίδια γιὰ νὰ μὴ βρισκῇ ὁ Ρωμῶς νὰ διαβάξῃ παρὰ μόνον τὸ τί εἶπε

τὸ Μελαχρὸ τῆς θεῆς Κυρατωῆς τῆς Μιχάλαινας στὴ θεὰ τὸ Μαλαμὸ τὴν Καναλάκαινα κείνο τὸ βράδι ποὺ ἔβαλε τὸ τσουνάκι στὸ τζάκι νὰ βροίση τὰ ζουμάτα ποὺ εἶχε μαζέψει τὸ πρωὶ στὸ βουνό; Δὲν ἀρνούμαστε πὼς σὲ μιὰ ὀρισμένη περίοδο τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς, εἶχανε βέβαια τὴν ἀξία τους καὶ αὐτὰ τὰ πράματα, οὔτε θέλουμε ν' ἀρνηθοῦμε πὼς ὁ Παπαδιαμάντης εἶτανε ἕνας πρόδρομος. Μὰ νὰ κλειστοῦμε πάλι στὴ Σκιαθό, νὰ σιῶσουμε ἀπὸ ἀσφυξία καὶ νὰ ἀγνοήσουμε ὅλη τὴ σύγχρονη ζωὴ γιὰ νὰ ικανοποιήσουμε τὰ ἐθνικιστικὰ ἰδανικὰ τοῦ κ. Δελμούζου γιατί ὁ κ. Δελμούζος δὲν μπορεῖ νὰ ἰδῇ δυὸ δάχτυλα πῶς πέρα ἀπὸ τὴ μύτη του καὶ τὴν πανεπιστημιακὴ του ἔδρα, αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀξίωση τόσο παράλογη ποὺ κανεὶς ζωντανὸς ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ τὴν παραδεχτῆ.

Ἀλλὰ κίνοῦμε τέχνη ὠφελμιστικὴ, θὰ μᾶς πῆ ὁ κ. Διγενῆς, καὶ αὐτὸ εἶναι δόγμα, καὶ ὁ κ. Διγενῆς μᾶς τὸ εἶπε πὼς δὲν ἀνέχεται τὰ δόγματα. Ἄν ὁ κ. Δ. μὲ τὸν ὄρο ὠφελμιστικὴ τέχνη ἐννοεῖ προπαγανδιστικὴ τέχνη, πέφτει σὲ μεγάλο λάθος καὶ διαπαράττει μιὰ κακοπιστία ἀξία ἐνὸς Φ. Π. Προπαγανδιστικὴ τέχνη δὲν ξαίρω νὰ ἔκανε κανένας μας στὴν Ἑλλάδα. Μπροσούρες προπαγανδιστικῆς δὲν γράφουμε. Τὸν πόνο καὶ τὰ ὄνειρα τῆς ἐργατικῆς τάξης ποὺ συμπονοῦμε, προσπαθοῦμε καλὰ ἢ κακὰ νὰ ζωγραφίσουμε. Δὲν εἶναι ὅμως ὁ σκοπὸς μας νὰ ὠφελήσουμε τὸν ἐργάτη. Ἡ τέχνη μας εἶναι τὸ ξεχέλισμα τῆς ψυχῆς μας, εἶναι ἡ ἔκφραση μιᾶς ἐσωτερικῆς ἀγωνίας ποὺ μᾶς πιέζει καὶ ζητάει νὰ ἐκδηλωθῆ χωρὶς νὰ ἀποβλέπει σὲ κανένα πρακτικὸ σκοπὸ. Ἴσα ἴσα εἶναι βεβαιωμένο πὼς ἡ στάση μας αὐτὴ ἐνῶ δὲν μᾶς προσπορίζει κανένα θετικὸ ὄφελος (π. χ. μιὰ Πανεπιστημιακὴ ἔδρα), τὸ ἐναντίο μᾶς ἐκθίβει σὲ λογιὸ λογίων κίντνονους, μᾶς ἀφαιρεῖ ὀρισμένες συμπάθειες, μᾶς κλείνει ὅλες τὶς πόρτες τῆς δημοσιότητας καὶ ἐπὶ τέλος μᾶς ζημιώνει καὶ ὄλκια ἀφοῦ φυσικὰ τὰ βιβλία μας μὲ τὸν πόλεμο, τὸ φανερό ἢ τὸ μυστικὸ ποὺ τοὺς κάνουν οἱ ἀντίκαλοι μας, δὲν μποροῦνε νὰ πουληθοῦνε ἔτσι ὅπως μοσκοπουλιούνται τὰ ρομάντζα τοῦ κ. Τιμηρηστοῦ ἢ τοῦ κ. Ξενοπούλου.

Μὰ ὁ κ. Διγενῆς θὰ μᾶς ἀπαντήσῃ. Ἐγὼ δὲν καταδικάζω τὴν ὠφελμιστικὴ τέχνη. Μὰ δὲ θέλω καὶ τὴν ἀποκλειστικὴ προσκόλλησή σὲ μιὰν ἰδέα, σ' ἕνα μόνο δόγμα. Θέλω τὸν ἄνθρωπο λεύτερο καὶ τὴν ψυχὴ του ἀνοιχτὴ σὲ ὅλους τοὺς ἀνέμους, Κ' ἐμεῖς πάλε ρωτᾶμε. Συλλογίστηκε καλὰ ὁ κ. Δ. τὴν ἐπίδραση ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχῃ ἡ θεωρία του στοὺς ἑξαρχαλωμένους Ἑλληνικοὺς ἐγκέφαλους; Τὴ στιγμὴ ποὺ χροιάζεται νὰ πειθαρχήσουμε λιγάκι σὲ μιὰν ἰδέα γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ πατήσουμε κάπως στερεά, ἔρχεται ὁ κ. Δ. καὶ κηρύχνει τὸ δόγμα τοῦ μπάτε σκύλοι ἀλέστε. Δὲν τοῦ κίνει ἐπιτέλους ἐντύπωση πὼς ὁ κ. Μελάς, ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τοῦ πολυσύνθετου καὶ τοῦ ἀντιφατικοῦ, ξεπετάχτηκε τόσο θερμὸς συνήγορός του ὥστε

νὰ τὸν ἀνακηρύξῃ ἄψε σβῆσε τὸ μεγαλύτερο πνεῦμα τῆς Ἑλλάδας; Γιατί; Γιατί μέσα στὴ θεωρία τοῦ κ. Δ. ὁ κ. Μελάς εἶδε τὸν ἑαυτὸ του, εἶδε τὴ δικαίωσή του. Μὰ ἂν εἶναι ἔτσι τότε ὁ κ. Μελάς πέφτει σὲ μιὰν ἀσυχώρητη ἱστορικὴ ἀνακρίβεια. Γιατί πρὶν ἀπὸ τὸν κ. Δ. τὴ θεωρία τοῦ πολυσύνθετου καὶ τοῦ ἀντιφατικοῦ τὴν εἶχε κηρύξει ὁ μακαρίτης Γιάννης Βαρβέρης, ὁ ἀξέχαστος ἐκδότης τοῦ «Παλιανθρώπου», βάζοντας γιὰ μὴτο στὴν ἐπικεφαλὰ τοῦ φύλλου του «Ἡ ἀρχὴ μου εἶναι νὰ μὴν ἔχω καμμίαν ἀρχήν». Γιατί αἰτῆς οἱ ἀδιάκοπες ἀνησυχίες καταντοῦνε στὸ τέλος νὰ μὴν πιστεῖνε κανεὶς σὲ τίποτα, νὰ μὴν ξαίρει τί θέλει καὶ ποῦ πηγαίνει. Καὶ πίσω ἀπὸ τὶς ἀνησυχίες παραμονεύει πάντοτε ἡ παλιανθρωπιὰ ἔτοιμη νὰ ἐκμεταλλετῆ τὶς ἀνησυχίες καὶ νὰ ἐπιβίβῃ τὸ κράτος της. Ἄς κοιτάξῃ ὁ κ. Δ. τί γίνεται γύρω του καὶ θὰ μᾶς δικαιώσῃ. Ἡ ζωὴ γιὰ νὰ προχωρήσῃ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ δόγματα. Τὸ δόγμα εἶναι ὁ σταθμὸς, ὁ προσωρινὸς βέβαια σταθμὸς γιὰ νὰ σταματήσουμε, νὰ ξεκουριστοῦμε καὶ νὰ ἀναμετρήσουμε τὸ δρόμο ποὺ ἔχομε νὰ πάρουμε ἕστερα.

Ἔτσι ἔγινε πάντοτε καὶ ἔτσι θὰ γίνεται. Ὅταν παρουσιάζεται π. χ. ἕνα καινούριο ρεῖμα στὴ λογοτεχνία ποὺ ζητάει νὰ σπάσῃ καὶ νὰ καταλύσῃ τὸ παλιὸ δόγμα, γίνεται μιὰ ἐπανάσταση ποὺ δημιουργεῖ μὲ τὴ σειρά της καὶ αὐτὴ ἕνα καινούριο δόγμα. Κι ὁ καλλιτέχνης ποὺ ἀσπάζεται τὸ καινούριο δόγμα, ἀρχίζει τὴ νέα δημιουργία του μὲ τὸν τυφλὸ φανατισμὸ τοῦ δογματικοῦ, ὅσο νὰ ρθοῦνε πάλε ἄλλοι ἕστερα ἀπ' αὐτόν, νὰ ἐπαναστατήσουνε καὶ αὐτοὶ ἐναντίον του καὶ νὰ θεμελιώσουνε καινούρια δόγματα.

Αὐτὸ ποὺ κίναμε κ' ἐμεῖς. Ὅταν βγίκαμε ἐμεῖς, τὸ δῆγμα ἑξακολουθοῦσε νὰ στενάξῃ κάτω ἀπὸ τὰ νύχια τῆς πῶς στενῆς ἡθογραφίας. Τοῦ φουξήσαμε καινούριο ἀγέρα, τοῦ πλατύναμε τὸν ὄριζοντα, τοῦ χαρίσαμε καινούρια πνοή. Ἐπανάσταση. Ἄς ἔρθοῦνε ἄλλοι νὰ κάνουνε καὶ αὐτοὶ τὴ δική τους ἐπανάσταση.

Μὰ ἡ ἐπανάσταση, ἡ ἀληθινὴ ἐπανάσταση, δὲ γίνεται ὅταν τοῦ κάνει τὸ κέφι τοῦ καθενὸς. Ἡ ἐπανάσταση ἔρχεται φυσιολογικὰ ὅταν συμπληρωθοῦνε καὶ ὀρμιάσουνε μερικὲς ἀπαραιτήτες κοινωνικὲς προϋπόθεσες καὶ μάλιστα τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ ἐνὸς τόπου σημειώνει κάποια ἀποφασιστικὴ καμπή. Τὸ κοινωνικὸ ρομάντζο π. χ. συνδέεται μὲ τὴν ἀπόφραση τῆς ἀστικῆς μας τάξης νὰ δράσῃ σὲ μεγαλύτερες περιοχῆς, δηλαδὴ μὲ τὸ πρῶτο ξύπνημα τῆς κεφαλαιοκρατίας (περίοδος Τρικοῦτη). Ὁ κ. Δ. θλίβεται γιατί δὲν βλέπει κίνηση στὴ λογοτεχνία μας τοῦ ἀποδείξαμε πὼς αὐτὸ δὲν εἶναι ἀλήθεια ἐξὸν ἂν ἐννοῆ κίνηση σήμερα νὰ λιβανίζῃς τὴ μιὰ ἰδέα κι αἴριο τὴν ἄλλη ὅπως κάνουνε κάποιοι μεγαλόσχημοι δημοσιογράφοι καὶ λιβανιστῆς του. Μιὰ κίνηση σημαντικὴ στὴ λογοτεχνία μας ἔγινε, τὴν ἐποχὴ ποὺ τὰ πράματα τὴν ἐπιβάλανε. Γιὰ νὰ σημειωθῆ και-

νούρια κίνηση χρειάζεται να αλλάξει ή κοινωνική μας σύνθεση, να δημιουργηθούν καινούρια ρεύματα με καινούριο οικονομικό περιεχόμενο και τότε σίγουρα ο κ. Δ. θα ιδί πάλε την κίνηση που όνειρεύεται. Μά εως τότε χρέος, θαρρώ, του καθενός μας, είναι να πειθαρχή σε μίαν ιδέα όσο που να νιώση να σικριτά μέσα του το σπέρμα μιᾶς καινούριας κνοφορίας.

Ἀνακεφαλαιώνω. Τὸ δόγμα εἶναι ἀπαραίτητος ὅρος ζωῆς. Ὑπάρχουνε ἄλλω δόγματα ζωντανά (πού ζοῦνε βέβαια γὰ μίαν ὀρισμένη ἐποχή) καὶ δόγματα νεκρά σὰν καὶ κείνα πού παλεύουνε ἀπελπισμένα νὰ καθιερώσουνε τὸ Σολωμὸ ἀρχὴ καὶ τέλος τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς. Αὐτὰ τὰ δόγματα πού ζητᾶνε νὰ σταματήσουνε τὴ ζωὴ σὲ ὀρισμένο σημεῖο, αὐτὰ πρέπει νὰ χτυποῦνται καὶ νὰ δείχνεται γυμνὴ ἡ μαοκαροσύνη πού σχεδὸν πάντα κρύβεται πίσω ἀπὸ αὐτά. Τὸ δόγμα τὸ ζωντανό, πού εἶναι ἔτοιμο νὰ παραχωρήσῃ τὴ θέση του σ' ἓνα ἄλ-

λο δόγμα πὸ ζωντανό, αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ λείψῃ γιατί εἶναι τὸ ἴδιο πηγὴ ζωῆς, εἶναι ἡ ἴδια ἡ ζωὴ πού συνεχίζεται καὶ ποτὲ δὲν τελειώνει.

Ὅπως κι ἂν εἶναι, τὸ κήρυγμα τοῦ κ. Δ. εἶτανε καιρὸς νὰ ἀκουστῇ καὶ στὸν τόπο μας. Εἶναι τὸ σύνθημα τῆς ἐποχῆς μας. Κάτω τὰ δόγματα. Φυσικό. Ἡ ἀστική τίξη ὅλων τοῦ κόσμου πού περνάει σήμερα μιὰ κρίσιμη περίοδο τῆς ἱστορικῆς τῆς ζωῆς καὶ ζητᾶει μὲ τὰ νύχια τῆς καὶ μὲ τὰ δόντια τῆς νὰ κρατηθῇ στὴν προνομία θέση τῆς, ἐξαποστέλλει πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τὸ σῆμα τοῦ κιντίνου S.O.S. Ὁ κιντίνος τῆς εἶναι τὸ καινούριο δόγμα τῆς κοινωνικῆς μεταβολῆς πού κίθε μέρα ὄλο κι ἀπλώνεται. Ὅταν κλονιστῇ ἡ πίστι πρὸς τὸ δόγμα, ὁ κιντίνος λιγοστεύει, τὰ κύματα πραινόνται καὶ ὁ ἄρρωστος κερδίζει τοῦλάχιστο μιὰ παρὰταση τῆς ζωῆς του.

Ὁ κ. Δ. σὰν ἀληθινὸς ἀστὸς ἔκανε κι αὐτὸς τὸ χρέος του.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

Η ΠΑΠΑΡΟΥΝΑ

Χαρά τῶν λιβαδιῶν ἡ παπαρούνα,
Τῆς ἀνοιξῆς φιλή ναι ἀπὸ φωτιά·
Στὸ πικρὸ χῶμα, μιὰ θεῖα σπύδα,
Πού ἀνάβει ἡ ἐλεύθερη ἡ ζωὴ, ἡ πλατεῖα.

Λάμια πού καίει τῆς ἡδονῆς τ' ἀφιόνι
Μὲς στὸ γαλάζιο ἀγέρα, θυματό,
Καὶ σέρνει τις ψυχῆς ἀπὸ τὸ δρόμο
Τὸν ἴσιο, στῶν ἐρώτων τὸ χορδὸ.

Μεθῆσαν τὰ πουλάκια στοὺς ἀγέρες
Ἀπὸ τὰ μῦρα τῶν χαμομηλιῶν.
Ἀκούγονται τῆς σάρκας γῆς τὰ γέλια
Τὰ ἱερὰ παντοῦ καὶ μουσικῆς φιλιῶν.

Ἀρχοντικῆς ἑλιῆς ἀσημαμένες
Ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ τὸ στοχασμό,
Πού παντογνώστους μόνο ἐσεῖς βλογᾶτε
Τῆς λάγνας γῆς τὸν ξαναγεννημό.

Κοιτάξτε με πὼς πάω! Μαυρομαλλοῦσα
Τὴ μάγισσα τῆς ἀφθαρτῆς φωτιάς,
Τὴν παπαρούνα μὲς στὶς παπαροῦνες
Τὴ σέρνω στὰ χορτάρια τῆς χαρᾶς.

Φωτιά στ' ἀσκηταριὸ καὶ στὴ μελέτη
Σοφία, τὸ μεσημέρι τῆς ζωῆς
Τοῦ ὀραίου ἡ προσταγὴ καὶ καλοσύνη
Ὁ Ἀρχίας εἶμαι ἐγὼ τῆς ἡδονῆς.

Ὁ παπαρούνα μὲς στὶς παπαροῦνες,
Στὰ στήθια μου φωτιά πέσε γυμνή.
Μὴ ντρέπεσαι! Τὰ πάθη μᾶς βλογᾶνε,
Στὸν ἥλιο μπρός, ὄλοι οἱ κάλοι θεοί.

ΝΕΑ ΕΞΑΣΤΙΧΑ

ΠΑΛΙΝΩΔΙΑ

Γύρισε πίσω. Ἀναμονῆς μὲ δέρνει ἀδημονία...
Ὡς ἔλιξα, στῆς μόνωσης τὴν ἐρημιά δὲ βρήκα
τὴν ψυχικὴ ἀναστήλωση... Καὶ λέω πὼς κάπια γλῶσσα
θα φέρῃ στὴ θλιφτὴ καρδιά μου αὐτὴ σου ἡ παρουσία
Μὰ ὄχι, μὴν ἐρθῆς, μὴ... Γιατὶ φοβάμαι μήπως πάλι
κοντὰ σου νιώσω τὴν παλιά μου πλῆξη πὸ μεγάλη.

TERRA INCOGNITA

Ἑλλάδα, δὲ σὲ γνώρισαν κι αὐτὰ σου ἀκόμη τὰ παιδιὰ.
Δὲν ἦσαν ἀπ' τὶς γνήσιες σου πηγῆς οἱ διψασμένοι.
Τὸ φῶς σου δὲ βυθίστηκε μὲς στῶν ψυχῶν τὰ πύβραθα
Γιὰ τοὺς πολλοὺς ἡ σκέψη σου μυστήριον πού προσμένει
τοῦ κίχου νὰ ξεσκεπαστῇ. Σὲ βλέπουν ὄλοι καὶ περνοῦν.
Σὲ λίγους μόνο οἱ Πλάτωνες κ' οἱ Σοφοκλήδες σου
μιλοῦν.

MIX· Γ· ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΔΕΗΣΗ

Μὲς στὴ μαγεία τοῦ δειλινοῦ, πού ἀλαφρατώνει
στὴ γῆ τὸ ροδινοῦ του πέπλο καὶ στὰ οὐράνια.
τὴν ὄρα, πού ὁ ἥλιος ἀργογέρνει καὶ χρυσώνει
τοὺς κάμπους καὶ τὶς θάλασσες καὶ τὰ ρομάνια.
τὴν ὄρα ἐκεῖνη πού ἡ Ὁμορφιά στὸν πλάστη ἠφώνει
θηρία ἀπὸ χιλιάδες μῦρα καὶ λιβάνια,
κ' ἐγὼ μιὰ δέηση ἠφώνω πάντα πρὸς τὸ δεῖλι,
Ἡ μέρα πὸ λαμπρότερη, Ἄδριο, ν' ἀνατεῖλει.

ΛΕΥΤΕΡΙΑ

Μέσα στὴ νύχτα, μέσα στὸ σκοτάδι
κάπια βουβὴ φωνή, πού σὰ νὰ βγαίνει
κάτ' ἀπ' τὰ Τάρταρα. κάτ' ἀπ' τὸν Ἄδην
κάπια βουβὴ φωνὴ πού δὲ σπαίρνει,
καὶ δίχως νὰ μιλεῖ κι ὄχι σὰ χάδι
μιὰ ὡς Παρουσίας Δευτέρας νὰ σημαίνει
ἡ Σάλπιγγα, στ' αὐτιά μου μέσα κρᾶζει:
Σκλάβε σηκώσου, ἡ λευτεριά χαράζει.

ΗΘΟΣ ΔΕΛΦΟΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΣ